

Kentsel çevrede ya l, ki ilerinin sa l, , ve etkinlikler için bitki yeti tiricili inin önemi¹

MÜKERREM ARSLAN² ve EZG KAT PO LU³ * Ankara Üniversitesi

Öz

Ya anabilir çevre olu turulmas, için tasarlanan kentsel mekanlar, rekreasyonel, estetik, e itsel ve kültürel kullan,mlar için önemli i levleri vard,r. H,zl, bir kentlemenin ya and, , ülkemizde, ya l, nüfus oran,n,n 2005 y,l,nda yüzde 5.4 iken, 2010 y,l,nda yüzde 7'ye ç,kt, , belirlenmi tir. Ya lanmanın olumsuz etkilerini azaltmak ya da yok etmek, y,llar,n ki ilerde olu turdu u tecrübe ve olgunluktan daha fazla yararlanmak, toplumsal ya ama daha etkin kat,labilmesini, rahat hareket edebilmesini sa lamak için peyzaj mimarlar,na ve ziraat mühendislerine önemli görevler dü mektedir. Terapi bahçeleri, iyile tirme bahçeleri, hobi bahçeleri, sebze ve aromatik bahçeleri vb. bu amaçlarla tasarlanm, t,r ve güzel örneklerini bat, ülkelerinde görmek mümkündür. Bu bahçelerde yeti tiricilik ve ili kili etkinliklerin ruhsal ve fiziksel iyile tirme, ya am kalitesini yükseltme, çevreyi güzelle tirme, e itim ve benzeri konularda önemli katk,lar, oldu u farkl, ara t,rmalarla saptanm, t,r.

Çal, mada özellikle Japonya'da bak,m evlerindeki ya l,lar için terapi bahçeleri ile bitki yeti tiricili i, elde edilen ürünlerin kullan,m,na kat,l,m, ile kentlerde sebze yeti tiricili i, yeti tirilen bitkilerin kullan,m,na ili kin ara tırma sonuçlar,na de inilerek ülkemiz için öneriler geli tirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel çevre, ya l, sa l, , bitki yeti tiricili i

The health of the elderly and the importance of plant cultivation for activities in the urban environment

Abstract

Urban spaces designed for creation of livable surrounding have important functions for recreational, aesthetic, educational and cultural uses. Experiencing a rapid urbanization in our country, it is determined that the elderly population, while the rate of 5.4 percent in 2005, were out of 7 percent in 2010. Landscape architects and agricultural engineers have an important role in reducing or eliminating the negative effects of aging, supplying more benefit from experience and maturity occurs in the course of years on individuals, providing participation in social life more effectively and movement comfortably for the elderly. Therapy gardens, healing gardens, hobby gardens, vegetable and aromatic gardens, etc., are designed for these purposes and it is possible to see good in the western countries. It is assigned that cultivation and associated activities in these gardens have significant contributions on some subjects such as improvement of mental and physical state, upgrading the quality of life, beautification of environment, education, etc.

¹ Bu makale 12-14 May,s 2011 tarihinde Yozgat'ta yap,lan VI.Ulusal Ya l,ki Kongresinde sunulmu tur.

² Prof.Dr., Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarl, , Bölümü, D, kap, Ankara

³ Yüksek Lisans Ö rencisi, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarl, , Bölümü, D, kap, Ankara

In this paper, some suggestions will be developed for our country referring to the results of research concerning plant cultivation through therapeutic gardens, vegetable cultivation in cities through participation of the use of derived products and the use of cultivated plants for the elderly especially staying in care homes in Japan.

Key words: Urban environment, health of elderly, plant cultivation

Giriş

Doğal insan sağlığı üzerinde yarattığı olumlu etkileri tasarlanmamış ele almak fikri gerek doğu gerekse batı kültürleri içinde doğal çevrenin belirleyici ve düzenleyici etkisinden kaynaklanmaktadır. Yüceltilen hatta tapılan doğa; insan yaşamının en belirgin düzenleyicisi olması, uygarlık tarihi bir bakışla insanla doğanın mücadele tarihi olarak algılanmaktadır. Doğal çevre ve içinde yaşadığımız mekân davranış biçimimizi ve duygularımızı doğrudan etkiler. Örneğin ada; uzaklaştıkça, izole olmak, inzivaya çekilmek gibi kavramlar, temsil eder. Bazı ortamlarda kendimizi daha rahat ve huzurlu hisseder, çevremizi oluşturan elemanlarla kurduumuz ilişkileri iç dünyamıza taşıyarak, sorunlarımızın yükünü hafifletebiliriz. Özellikle doğal çevre ve tasarlanmamış mekânların iyileştirme süresini hızlandırmada önemli rol oynadığını belirlemesi bahçelerin sağlıklı bakım mekânlarına dönüşürülmesinde etken olmasıdır. Terapi bahçeleri, iyileştirme bahçeleri bu konuda yaygın olarak kullanılmayan tasarlanmamış mekânlardır.

Bitki Yetiştiriciliği terapisi konusu öncelikle ABD'de, 1798'den itibaren, Pennsylvania'da Philadelphia eyaletindeki Tappan ve Klinik Uygulama Enstitüsünde Prof.Dr. Benjamin Rush, bahçecilik etkinliklerinin, ruhsal bozukluğu olan bireylerin tedavisinde kullanılması, adına bir kapı aralaması ve iyileştirici etkilerini vurgulamıştır. Daha sonra, 1813 yılında kurulan ilk özel psikiyatri kliniği olan Philadelphia Dostlar Hastanesinde, yetiştiriciliğin tedavi edici kullanılması, geliştirilerek 1879'da ilk kez bu amaçla bir sera kurulmuştur. Tüm bu uygulamalar, bitki yetiştiriciliği terapisinin bir uzmanlık alanı olarak kabul edilmesinin yolunu açmıştır. 1973 yılında da, bu konudaki ilk profesyonel kurum olan Bitki Yetiştiriciliği ile Tedavi ve Rehabilitasyon Ulusal Konseyi (bugün bilinen adıyla Amerikan Bitki Yetiştiriciliği Terapisi Derneği; AHTA) kurulmuştur (Kim 2003).

Bitki yetiştiriciliği terapisi, AHTA'ya göre ise, insanlar sosyal, emosyonel, psikolojik ve fiziksel uyumunu geliştirmek ve bu sayede onların bedenini, zihnini ve ruhunu güçlendirmek için, bitkilerin ve bahçecilik etkinliklerinin kullanılması, bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Anonymous 2011a).

Bahçe terapisi, hastaların yeni beceriler edinmelerine ve kaybettikleri becerileri geri kazanmalarına olanak vermektedir. İnsanların bitki bakımı yaparken sorumluluk almaları, ayrıca sosyal yönden gelişmelerine sağlanmaktadır. Bahçe terapisi, kasların kullanılması, sağlanmaları, ve koordinasyonu, dengeyi ve kuvveti artırması, nedeniyle fizik tedavide de kullanılmaktadır (Anonymous 2010).

Günümüzde, özellikle bu konuda yoğunlaştıran özel enstitüler ve kar amacı gütmeyen kuruluşları oluşturulmaya başlanmıştır. Uzman terapistler, hastanelerde,

rehabilitasyon tesislerinde, bak,mevlerinde, ,slah evlerinde ve engelliler için olu turulan e itim ve mesleki e itim merkezlerinde; ayn, zamanda, çevrelerindeki hastalara sosyal yard,m sa lamak amac,yla botanik bahçeleri ve arboretumlarda çal, maktad,r (Kim 2003).

yile tirme bahçeleri kavram, incelendi inde öBahçeö terimi, çok kültürlü ve uzun bir tarihe sahiptir. Sa l,k hizmetleri ortam, için tasarlanm, ve bu amaç için kullan,lan ye il alan iyile tirme bahçeleri olarak tan,m lanmaktad,r. Hastane ve klinik binalar,nda iyile tirme cerrahi müdahale, ilaçlar ve e itimli personelin gözetimindeki tedavi süreçleriyle olur. Bahçede iyile tirme, hasta ve do al çevre aras,ndaki do rudan etkile imle meydana gelir (Marcus and Barnes 1995; Ak,n 2006).

yile tirme bahçesinin en önemli özelli i; hastalar, ziyaretçiler, görevliler ve ilgilileri olumlu ekilde etkilemek, tutarlı, bir ekilde streslerinin azalmas,n, sa lamakt,r. Burada amaç, öiyile tirmeö ba l, ,n, geçerli k,lmak için bu alanlar, kullananlar,n üzerinde tedavi edici ve yararlı, etkilerini ortaya koymakt,r. ö yile tirmeö teriminin kullan,m,, sa l,k hizmetleri bahçeleri aç,s,ndan, tasar,mc,s,n,n ki isel zevklerini ikinci plana atmas,n, ve kullan,c, merkezli tasar,m anlay, ,yla konuya yakla ,m,n, sa lar. yile tirme bahçesi tasar,mc,s, hastalardan ve görevlilerden elde edilen ara t,rma girdileri ile tasar,m kurallar,n, ve yarat,c,l, ,n, kullanarak ba ar,ya ula abilir. Bahçenin iyile tirici etkileri, çe itli bitki türlerini içermesinin yan, s,ra kullan,c,lar,n çe itli etkinliklerini desteklemek için ayr,nt,l,, titiz tasar,m la daha güçlü olacakt,r. Ki ilerin sosyalle meleri, istediklerinde yaln,z zaman geçirmeleri, dola malar,, uygun egzersizlerle me gul olmalar,, güne te ya da gölgede olmay, seçmeleri gibi faktörleri destekleyen tasar,m unsurlar,n, içerir. Bu durum alanda çekici bir do a görüntüsü sa lamas, aç,s,ndan önemlidir. (Marcus and Barnes 1995; Ak,n 2006)

Materyal ve Yöntem

Bitki yeti tiricili i terapisi, iyile tirme bahçelerinin geçmi ten günümüze geli imi, felsefesi, farklı, ülkelerdeki yakla ,mlar öncelikle incelenmi tir. Daha sonra Japonya-da yap,lan iki ara t,rman,n sonuçlar, irdelenmi tir. İlk çal, ma, özellikle Japonya-da bak,m evlerindeki ya l,lar için tasarlanm, bahçelerde bitki yeti tiricili i ve elde edilen ürünlerin kullan,ma kat,l,m,n,n bireylere neler kazandı,r,d, ,na ili kindir. Di er çal, ma ise kentlerde sebze yeti tiricili i, yeti tirilen bitkilerin kullan,m,na ili kin ara t,rma sonuçlar,n, kapsamaktad,r.

Bu örneklerden yararlan,larak ülkemizde özellikle kentlerdeki ya l,lar,m,z için neler yap,lmas,na ili kin öneriler geli tirilmi tir.

Bulgular

2009 Y,l,nda talya Bologna kentinde düzenlenen Urban Horticulture sempozyumunda sunulan Japonya da yap,lan iki ara t,rman,n sonuçlar, irdelenmi tir. Bunlardan ilki 2009 y,l,nda S. Koura, T. Oshikawa, N. Ogawa, S. M.

Snyder, M. Nagatomo and C. Nishikawa taraf,ndan sonuçlanan *öKentsel Çevrede Ya l, n sanlar çin Bitki Yeti tiricili i Terapisinin Kullan,m,ö* konulu çal, mad,r.

Japonya'da birçok bak,mevi, sakinlerine iklimsel olarak kontrollü bir ortam sunan mekânlar olup; sakinlerinin bilinçli ya da bilinçsiz olarak duyular,n, kullanma olanaklar,n, s,n,rlamaktad,r. Duyular, kullanmamak, ya l,l,kta özgüven kayb,n,n ve bunaman,n h,zlanmas,na neden olabilecek bir faktör olan, bedensel yeteneklerin kullan,m,n,n azalmas,na yol açabilmektedir.

Yak,n zamana kadar, bak,mevlerinde ya ayanlar için bahçe terapisi, genellikle rekreasyonel amaçl, kullan,lm, olup, bahçecilik faaliyetleri ile duyusal uyar,m,n bu insanlarda olu turdu u olumlu etkiler, neredeyse hiç incelenmemi tir. Bu gereksinime kar ,l,k olarak, ya l, bak,m, için yap,lan bak,mevlerinde, duyular,n uyar,lmas,n, vurgulayan bir bahçe terapisi yakla ,m, gerçeikle tirilmi tir (Koura et al. 2009).

Bak,mevlerinde Uygulanan Bahçe Terapisi Faaliyetleri S,ras,nda Hangi Duyular,n Uyar,labildi inin Belirlenmesi konusunda ö renciler aktif görev alm, t,r.

Ara t,rma, Haziran 1998'den Mart 2009'a kadar devam etmi tir. Genel olarak, bahçe terapisi faaliyetinin seçimi, hastan,n ilgi oran,na dayanmaktad,r. ki ayl,k süre içinde, hastalar taraf,ndan sürekli olarak be defa veya daha fazla seçilen faaliyetler çal, maya dâhil edilmi tir. Hastalar her bir terapi faaliyeti öncesinde ve sonras,nda de erlendirmeye al,nm, t,r. Hastalar,n u ram, olabilece i herhangi bir hastal,k, ihtimaller aç,s,ndan hasta kay,t ve de erlendirme kâ ,tlar,na i lenmi tir.

Faaliyetlerin, hastalar,n gösterdi i semptomlar üzerindeki tedavi edici etkileri tabloda gösterilmi tir. Tüm bahçe terapisi faaliyetlerinin, be duyudan en az dördünü canland,rd, , tespit edilmi tir.

Etkinliklerin birço u görme duyusunu canland,rma e elimine sahipken; bitkisel sabun yap,m,, kokedama (bitkiler, yosun ve topraktan olu turulan toplar) yap,m, ve toprak eleme gibi etkinliklerin ise dokunma duyusunu canland,rd, , tespit edilmi tir. Hiçbir etkinli in, koku alma ve i itme duyular, üzerinde fazla etkisi olmam, t,r. Genel olarak, do rudan tat alma duyusunu etkileyen bir eylem uygulanmam, t,r; ancak, bitkisel çay içme ve ekilen ürünlerin toplanmas, ve tad,lmas,n,n, tat alma duyusunu uyard, , görülmü tür.

Belirtiler ile ilgili olarak, tüm etkinliklerin felç, ruhsal bozukluklar, akinezi, ba ,ml,l,k ve eklem hareket aç,kl, , üzerinde etkili olmas, beklenmi tir. Özellikle, el i i uygulamalar, terapilerinin akinezi, oturma pozisyonundaki denge kayb,n,n ve bunaman,n azalt,lmas,; bitki yeti tirme faaliyetlerinin ise osteoporoz ve spastisite üzerinde etkili olabilece i dü ünülmü tür. Tüm faaliyetler (ekilen ürünlerin toplanmas, ve tad,lmas, gibi), semptomlar,n geli mesinde etkili olmu veya en az,ndan kötüle mesini engelleme tir. Japonya'da -hasat enli iø uygulamas,n,n, sadece fiziksel etkilerinin oldu u de il; ayn, zamanda büyük ölçüde zihinsel-ruhsal etkilere de sahip oldu u dü ünülmektedir. Son olarak, bu faaliyetler, örne in

sulama kovalar,ndaki su miktar,n,n, ya l,lar,n ta ,yabilece i yük ve yo unlu a göre ayarlanmas,yla, onlar,n fiziksel yetersizliklerine uygun hale getirilmi tir (Koura et al. 2009).

Tablo 1. Bak,mevlerinde uygulanan bitki yeti tiricili i terapisi etkinlikleri, semptomlar ve etkili olan terapi etkinlikleri (Koura et al. 2009).

Faaliyet aç,klamalar, EL UYGULAMALARI	Korunmas, ya da geli tirilmesi mümkün olan semptomlar*											
	F	R	A	B	H	Dü	Dk	De	E	Eg	O	S
Bahçe kaplar,, sark,c, sepet yap,m,	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
Bitkisel çay yap,m,	o	o	o	o	o			o				
Bitkisel sabun yap,m,	o	o	o	o	o	o	o		o			
Kokedama yap,m,	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
S,k, t,r,lm, çiçek yap,m,	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
B TK YET T RME FAAL YETLER												
Toprak eleme ve saks, topra , yap,m,	o	o	o	o	o		o	o	o	o	o	o
Tohum ekimi	o	o	o	o	o				o	o		o
Çelik ve a ,lama yap,m,	o	o	o	o	o		o		o	o		o
Solan çiçeklerin temizli i ve bak,m	o	o	o	o	o			o	o	o	o	o
Fidelerin bahçeye dikimi	o	o	o	o	o			o	o	o	o	o
Sulama	o	o	o	o	o				o		o	o
Gübreleme	o	o	o	o	o				o	o	o	O
Toplama / tatma	o	o	o	o	o		o	o	o	o	o	O
Çapa ya da kürekle çiftlikte çal, ma	o	o	o	o	o			o	o		o	O

* F= Felç, R= Ruhsal bozukluklar, A= Akinezi, B= Ba ,ml,l,k, H= Eklem hareket aç,kl, ,, Dü= Akinezi etkisiyle olu an düzle me, Dk= Oturma pozisyonunda denge kayb,, De= Demans, E= Eldeki sinirsel becerilerin kayb,, Eg= El-göz uyumunun kayb,, O= Osteoporoz, S= Spastisite.

Bahçecilik faaliyetlerinin, ya l,lar ve engelliler için hastane ve tesislerde kullan,lmaz,, duyuusal uyar,m gerçekte tiren birçok çal, ma faaliyeti ve arac, ortaya ç,karm, t,r. Ayn, zamanda, farklı bitki geli im a amalar,nda görülen renk, koku, ekil, doku ve lezzet gibi çe itli özelliklerin, insanlar,n duyular,n, canland,rd, ,na ve hastal,k ve di er ilgili konular taraf,ndan günlük düzenin sekteye u ramas,

nedeniyle kaybolmaya başlamış, hisleri uyandırılmamış, inandırılmamış (Koura et al. 2009).

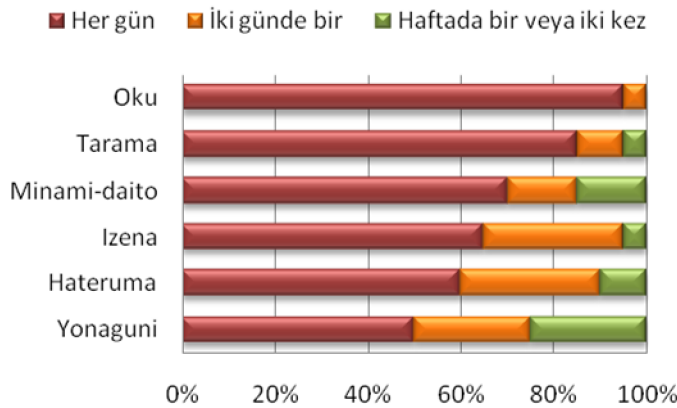
Yürütülen ikinci çalışmada ise *Japonya'da Toplum Etkinleştirilmesi ve İnsanların Bahçeciliğinin Rolü konusunda* M. Miyata, M. Kimura and E. Matsuo tarafından yürütülen çalışmada,

Kentsel alanlarda, ekonomik kalkınma ve kentle menin gelişmesi nedeniyle insan ilişkilerinde giderek sorunlar yaşanmakta ve ruhsal bozukluklara sahip olan insan sayısı giderek artmaktadır. Bu tür sorunlar, çözmede, ev veya kamu bahçeciliğinin rolü önem kazanmaktadır. Bahçecilik faaliyetlerinin, zihinsel ve fiziksel iyileşmeye, yaşam kalitesini geliştirme, çevreyi güzelleştirme ve bunlar gibi birçok yarar sağladığı bilinmektedir.

Ev sebzeciliğinin yararlarını ortaya koymak ve kentsel alanlarda bahçeciliği başlatmak amacıyla, kırsal alanlarda; Japonya'nın Okinawa ilinde, insanların modernleşmeyle inat hala geleneksel yaşam tarzlarını sürdürdükleri adada araştırma sürdürülmüştür (Miyata et al. 2009).

Tablo 2. Aile üyelerinin sayısı, cinsiyetleri ve bahçecilikle uğraşanların yaşları (Miyata et al. 2009).

	Aile sayısı	Bahçe ile uğraşanların oranları (%)			Yaş
		Kadın	Erkek	Toplam	
Oku	2.2	96	32	29	-
Izena	2.5	84	28	12	-
Tarama	2.8	66	63	29	74
Hateruma	2.1	100	33	33	75
Minami-daito	2.5	75	46	21	70
Yonaguni	2.9	52	71	24	69

Şekil 1. Ne sıklıkta evinizin bahçesiyle uğraşmaktasınız? (Miyata et al. 2009).

Tablo 3. Bitki yeti tirme yöntemleri (%) (Miyata et al. 2009).

	Ne s,kl,kla kimyasal gübre kullan,rs,n,z?			Ne s,kl,kla tar,m ilaçlar, kullan,rs,n,z?		
	Sadece organik	Bazen	Genellikle	Hiçbir zaman	Bazen	Genellikle
Oku	12	88	0	51	49	0
Izena	20	80	0	68	32	0
Tarama	39	61	0	89	11	0
Hateruma	33	67	0	92	8	0
Minami-daito	39	61	0	93	7	0
Yonaguni	38	62	0	100	0	0

Tablo 4. Hasat edilen sebze ve meyvelerin kullan,lmaz, (%) (Miyata et al. 2009).

	Aile içinde tüketilmesi	Bahçe ürünlerinin kom u ile payla ,lmas,	Bahçe ürünlerinin di er akrabalara gönderilmesi	Ürünlerin sat,lmaz,	
				Çiftlik pazar,nda sat,lmaz,	Kendi ev bahçelerinde sat,lmaz,
Oku	100	92	93	0	0
Izena	100	82	100	0	0
Tarama	100	100	86	6	0
Hateruma	100	100	83	13	0
Minami-daito	100	100	89	25	0
Yonaguni	100	76	38	14	0

Ev bahçecili i; sa l , koruma, kendi kendine yetebilme, toplum hayat,na katk,da bulunma ve ya amak için bir sebep sa lama gibi yönleriyle, ya l,lar,n refah, için çok önemli bir rol oynamaktad,r. Ayn, zamanda, üretimin payla ,lmas,, yerel hayat,n ba lay,c, hale getirilmesinde ve yerel ya am,n zenginle tirilmesinde, tamamen do al, temel bir unsur olarak yer almaktad,r. Ev bahçecili inin bu yönden, kent hayat,n, zenginle tirebilecek bir araç olarak hizmet edebilece i dü ünülmektedir (Miyata et al. 2009).

Tart, ma

Dünya da ya l,lar, özür lü ler ve çocuk lar ile beraber ba ,ml, nüfus kapsam,na girmektedirler. Ba ,ml, nüfus ekonomik aktif olmayan bir nüfus olmas,n,n yan, s,ra sa l,k harcamalar,n, da artt,ran bir kesimdir. Özellikle kentlerde olabildi ince aktif olarak çal, maya uygun ya l,lar için bitki yeti tiricili i konusunun fiziksel, ekonomik ve ruhsal önemli katk,lar,n, olacakt,r. Kentsel mekanlarda çiçek ve sebze yeti tiricili inin te vik edilmesi, bu amaçla uygun alanlar,n tahsis edilerek, tohum temini, üretimi ve bak,m, konular,nda bilgi aktar,m, yap,lmas,, ürünlerin farklı kullan,m,lar, için alternatiflerin sunulmas, gibi konular,n ülkemizde gelişimini sa laman,n önemli katk,lar, olacakt,r. Bunun sonucunda bu bireyler kendileri ba ,ml, nüfus olmaktan kurtulup bir ekonomik etkinlikte bulunmaya ba layacaklar, gibi onlara bakmakla sorumlu olan bireyler de ekonomik ya amda yer alacaklard,r. Ayr,ca ba ,ml, nüfustaki azalma bu alana ayr,lm, sa l,k harcamalar,n,da azalmas,n, sa layacaktır.

Bahçenin iyile tirici bir etmen olarak kabul görmesi, ba lang,çta iyile tirmeye yönelik ki isel çabalar,n, daha sonrasında da gönüllüler, dernekler ve vak,flar,n etkisiyle sa lanm, , birçok ülkenin sa l,k sistemine dâhil olmas, ihtiyac, do mu tur.

Ülkemizde de kentlerde ya l,lar,n kullan,m,n,n hedeflendi i bahçeler; hem hastane, ya l,lar evi, bak,m evleri vb. tesislerle birlikte tasarlanarak hem de kent aç,k ye il alanlar,nda hobi, terapi bahçeleri olarak tasarlanarak bitki yeti tiricili i, hasat, ve kullan,m, konular,nda uzman ki iler in e li inde yer almal,d,r.

Yap,lan ara t,rmalara göre; bitki yeti tiricili i terapisi, hastalar,n ya lanma belirtileriyle ba etmelerini kolayla t,рман,n yan,nda, fonksiyonel beceriler kazanmalar,na da olanak sa lar. Hastalara, kay,plar, ve üzüntüleriyle ba a ç,kmalar,nda yardım, olur. Rehabilitasyon için oldukça yararlı, bir yöntemdir.

Ayr,ca, hastalar,n kaybetmeye ba lad,klar, becerileri geri kazanmalar,nda ve di er becerilerini geli tirmelerinde yardım, olur. Hastalar ba lanabilecekleri yeni hobiler edinebilir. Daha önceden bahçe ile ilgilenmi olanlar, geçmi te edindikleri deneyimlerini tekrar hat,rlayabilirler. Hastalara, ya ad,klar, evlerinden ç,kmalar, ve ili ki kurabilmeleri için sosyal destek sa lar (Anonymous 2011a).

Kent aç,k ye il alanlar,nda bu amaçla tasarlanm, ve gençlerinde gönüllü yer alabilece i projelerle, bitki yeti tiricili i, hem gençlerin hem de ya l,lar,n zevk alabilece i ve farklı, iki ya grubu aras,nda etkile im olu turan bir araç olarak kullan,labilir.

Yurtd, nda, Birinci Dünya Sava ,ndan beri ,srarlı, ve zorlu çal, malar sonucu bu duruma gelen iyile tirme bahçeleri, ülkemizde akademik ve profesyonel anlamda bir çal, ma zeminine henüz ula amam, t,r

iyile tirme bahçelerinin tarihçesi incelendi inde de görülebilece i gibi bu durum bir halk hareketidir ve sivil toplum kurulu lar,n,n, derneklerin ve vak,flar,n önderli inde bu seviyeye gelebilmi tir. Ülkemizdeki sivil toplum kurulu lar, genel

olarak iyile tirme bahçeleri kapsam,nda geli me sa layabilmek amac,yla ortak bir çal, ma alan, olu turabilirler. Böylece, hem projenin ekonomik boyutunda hem de kullan,m,n yayg,nla t,r,lmas, aç,s,ndan önemli oranda geli me sa lanabilir.

Yararlan,lan Kaynaklar

- Ak,n, . (2006). *Çocuklar için yile tirme Bahçeleri*, Ankara Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü Bas,lmam, Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- Kim, E. (2003). Alternative and complementary therapies - horticultural therapy. *Journal of Consumer Health on the Internet*, Vol. 7(3), pp. 71-76. The Haworth Press, Inc.
- Koura, S., Oshikawa, T., Ogawa, N., Snyder, S. M., Nagatomo, M. and Nishikawa, C. (2009). Utilization of horticultural therapy for elderly persons in the urban environment. *Proceeding of the Second International Conference on Landscape and Urban Horticulture*, Vol. 2, pp. 865-868, Bologna, Italy.
- Miyata, M., Kimura, M. and Matsuo, E. (2009). The role of home vegetable gardening for community activation and human health in Japan. *Proceeding of the Second International Conference on Landscape and Urban Horticulture*, Vol. 1, Bologna, Italy.
- Anonymous. 2011a. Web Sitesi. http://www.collaborativelandscape.org/wiki/Horticultural_Therapy. Eri im tarihi: 02.01.2011.
- Anonymous. 2011b. Web Sitesi. <http://www.ggut.org/english/arbeitsweise.html>. Eri im tarihi: 02.01.2011.
- Anonymous. 2010. Web Sitesi. http://www.hannahupham.com/hort_therapy.html. Eri im tarihi: 30.12.2010.